
Szynych, st. 12, gm. Grudziądz, woj. kujawsko-pomorskie, AZP 31-44/27

Informator Archeologiczny : badania 34, 54-56

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

- okres halsztacko-lateński – osada: 9 obiektów, 168 fragmentów ceramiki,
- okres wpływów rzymskich – ślad osadnictwa; 9 fragmentów ceramiki,
- późne średniowiecze – osada: 2 obiekty, 214 fragmentów ceramiki,
- późne średniowiecze/nowożytność – osada: 160 fragmentów ceramiki,
- okres nowożytno-współczesny – osada: 105 obiektów, 283 fragmentów ceramiki,
- współczesność – osada: 95 obiektów, 67 fragmentów ceramiki.

Stanowisko jest silnie zniszczone orką, szczególnie w części N i NW (odcinek A), gdzie warstwa orna zalega bezpośrednio na piaszczystym calcu. Warstwy kulturowe cechują się silnym przemieszaniem materiału zabytkowego.

Odcinek B

Warstwa I – 25 fragmentów ceramiki, 6 krzemieni – dominują materiały KPL z elementami Ha-La – północno-centralna część odcinka B stanowiska 4,

warstwa II – 287 fragmentów ceramiki, 15 krzemieni, chronologia PS – nowożytna, zalegająca ponad warstwami I i II – północno-wschodnia część odcinka B stanowiska 4,

warstwa III – 3047 fragmentów ceramiki, 331 krzemieni, 136 fragmentów kości, 59% zabytków uznano za wydzielone, dominuje materiał KPL, nieliczne zabytki Ha-La – środkowa południowa i północno-wschodnia część odcinka B stanowiska 4,

warstwa IV – 266 fragmentów ceramiki, 55 krzemieni, dominuje materiał Ha-La, występują materiały: KPL, SN-WB, WB (KI, KT) – północno-zachodnia część odcinka stanowiska 4,

warstwa V – 40 fragmentów ceramiki, 2 krzemienie, warstwa nowożytna zalegająca nad warstwami IV i III – wystąpiła w kontekście drogi, która przebiegała równolegle do południowo-zachodniej prelimitowanej granicy stanowiska.

Całość omawianego obszaru pokrywały warstwy kulturowe.

Rozpoznano 476 obiektów jamowych, 124 negatywy posłupowe – obiekty zróżnicowane pod względem kształtu, wymiarów, struktury wypełnienia i pierwotnego przeznaczenia (daje to średnią 8,6 obiektu „jamowego” i 10,8 ogółem obiektów na ar). Znaczna ich część zalegała pod warstwą orną, natomiast pozostałe były związane z warstwami kulturowymi. Spośród obiektów „jamowych” w 228 wystąpił materiał ruchomy (48%). Większość obiektów stanowiły nieokreślone jamy gospodarcze, natrafiono na ślady obiektu mieszkalnego KPL (obiekty występujące w związku funkcjonalnym z obiektem nr 50) oraz ślady paleniska.

Czas użytkowania badanego obszaru określono na podstawie materiałów zabytkowych, głównie ceramiki naczyniowej. Stwierdzono ślady zasiedlenia z okresu neolitu KPL (faza IIIc), KAK, SN, SN-WB, wczesnej epoki brązu KT, okresu halsztacko-lateńskiego, późnego średniowiecza i czasów nowożytnych. Dominuje materiał KPL (56,6% obiektów z materiałem stanowiły czyste obiekty KPL).

Pozyskano 7933 fragmenty ceramiki naczyniowej, 793 krzemienie, 3919 fragmentów polepy, 380 fragmentów kości. Ponadto wśród zabytków wydzielonych na uwagę zasługuje zbiór siekierokamiennych i krzemienianych (8), fragmenty toporka kamiennego, miniaturowe naczynia ceramiczne (2), fragment łyżki ceramicznej, fragment żarna, liczne fragmenty „osełek”, rozcieracze, ostroga żelazna. Na szczególną uwagę zasługuje fragment ceramicznej zawieszki ze śladami ornamentu. Pobrano 92 próby glebowe oraz 23 próby węglowe. Nie potwierdzono występowania materiałów z paleolitu schyłkowego.

SZYNYCH, st. 12, gm.
Grudziądz, woj. kujawsko-
pomorskie, AZP 31-44/27

- osada kultury pucharów lejkowatych (neolit)
- osada kultury oksywiekiej z młodszego okresu przedrzymskiego
- osada z okresu nowożytnego

Stanowisko jest zlokalizowane w środkowej części piaszczystego wyniesienia (o dług. około 1000 m) usytuowanego na terasie zalewowej w pradolinie Wisły (Basen Grudziądzki). Wysokość względna w stosunku do otaczającego go terenu wynosi około 5 m. Od strony zachodniej znajduje się bagienne obniżenie będące zapewne pozostałością jeziora starorzecznego, za którym to obniżeniem zlokalizowano stanowisko.

Prace na stanowisku obejmują 3 etapy badawcze. Pierwszy z nich to badania powierzchniowe przeprowadzone 17 października 1996 r. przez ekipę archeologów z Instytutu Archeologii i Etnologii Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz pracowników Muzeum Okręgowego w Toruniu. Kolejny etap to prace sondażowo-wierceniowe, które odbyły się 22 października 1996 r. Założono wówczas 36 dołów sondażowych o wymiarach 0,50 x 0,50 m usytuowanych na trzech osiach badawczych: oś A – ukierunkowana wg stron świata północ-południe i dwie prostopadłe do niej B i C.

Wkopy sondażowe oddalono od siebie średnio co 10 m, z nielicznymi odstępstwami od tej reguły, gdzie warunki topografii terenowej uniemożliwiały taki układ sondży. Trzeci, ostatni etap obejmował przeprowadzenie szerokopłaszczyznowych badań ratowniczych od 26 kwietnia do 20 czerwca 2000 r. Pracami kierowali mgr M. Jonakowski i mgr A. Koperkiewicz.

Powierzchnię stanowiska oszacowano wstępnie na 1,90 ha. Ze względu na tak znaczne rozmiary podzielono je na trzy odcinki badawcze: A, B i C. Odcinek A wyznaczono we środkowowschodniej części preliminowanego obszaru badań. Zamykał się on w pasie $x = 982910-98310$ oraz $y = 613050-613110$, obejmując od strony N, W i S obszar w centralnej części wyniesienia o powierzchni 14 arów, gdzie ze względu na pozostałości współczesnych zabudowań nie przeprowadzono badań. Od strony N wyznaczono odcinek C, a od strony W, E i S odcinek A sąsiadował z odcinkiem B stanowiska.

Stanowisko zostało silnie przeobrażone poprzez intensywne prace agrotechniczne, współczesne zasiedlenie, a także w wyniku procesów naturalnych. Część północna jest pokryta młodym lasem sosnowym. W środkowej części występują ruiny zabudowań współczesnego gospodarstwa. W części zachodniej stwierdzono występowanie gleby kopalnej przykrytej piaszczystymi osadami o miąższości do 80 cm. Część południowa stanowiska silnie zdegradowana. Bezpośrednio pod warstwą orną występują utwory eoliczne (jasnożółty piasek) ze znaczną ilością materiału zabytkowego rozrzuconego na powierzchni.

Badania szerokopłaszczyznowe rozpoczęto od wytyczenia siatki badawczej nawiązanej do głównej magistrali znajdującej się w układzie północ-południe na linii $Y = 613020$. Podstawową jednostką badawczą, w ramach której przeprowadzano eksplorację i dokumentację był 1 ar.

Najbardziej rozbudowana stratygrafia kulturowa znajduje się w części zachodniej badanego odcinka na całej długości dwuarowego pasa usytuowanego na linii północ-południe. Tutaj też wydzielono najstarsze fazy zasiedlenia omawianego terenu. Miąższość warstw kulturowych wzrasta w kierunku zachodnim zgodnie ze spadkiem terenu. W części północno-zachodniej wydzielono ciemno-żółtą warstwę kulturową (warstwa XII) związaną z osadnictwem kultury pucharów lejkowatych. Odkryto tu koncentracje występowania ceramiki neolitycznej (na odcinku B warstwie tej odpowiada spąg warstwy III, ilość materiału ceramicznego z okresu neolitu wyraźnie spada, a warstwa przestaje być czytelna). Kolejny, dominujący na stanowisku horyzont czasowy, to faza zasiedlenia stanowiska podczas młodszego okresu przedrzymskiego. Z tego okresu pochodzą liczne jamy osadnicze, jamy zasobowe, paleniska oraz doły posłupowe. Jamy zawierają bogaty materiał zabytkowy, głównie ceramikę, ale także inny wiele mówiący o zajęciach osadników (np. przedmioty związane z tkactwem). Paleniska zawierają najczęściej intensywną warstwę węgla drzewnych, w rzucie poziomym owalne bądź zbliżone do prostokąta, często z warstwą kamiennego bruku. Na młod-

szy okres przedrzymski można także datować ob. 78, zawierający w wypełnisku przepalone kości ludzkie (?), będący zapewne jamowym grobem ciałopalnym (pojedyncze pochówki ciałopalne jamowe i popielnicowe znajdowano także na stanowisku 12 odc. B oraz stanowisku 13 w tej samej miejscowości). Słabo czytelna pozostaje faza związana z okresem wpływów rzymskich. Znaleźiska ceramiki z tego czasu łączą się z warstwą II i sporadycznie z warstwą I. Brak obiektów, które można by jednoznacznie łączyć z tą ceramiką. Najmłodszą jest faza związana z osadnictwem nowożytnym. Są to obiekty zalegające w piaszczystej północno-wschodniej części badanego obszaru. Stanowią pozostałości zabudowań gospodarczych i innych, bliżej nieokreślonych reliktyw. Zawierają liczne fragmenty ceramiki cienkościennej, siwej, niekiedy polewanej i ręcznie malowanej. Na uwagę niewątpliwie zasługuje ob. 105, który zarysował się na powierzchni jako owal o średnicy około 6 m, z ciemniejszym wypełniskiem w części centralnej. Okazało się, że był to wkop studni. Na głębokości około 3,50 m ukazały się pozostałości drewnianej studni w konstrukcji zrębowej. Podczas eksploracji wkopu natknięto się na liczne fragmenty nowożytnej ceramiki. Na poziomie drewnianych konstrukcji podłoże szybko nasiąkało wodą, co zadecydowało zapewne o dobrym stanie zachowania drewna. Z wnętrza pozostałości studni wydobyto fragment drewnianej drabiny zachowanej do długości około 0,70 m.

Łącznie na odcinku A w wymienionym wyżej okresie przebadano 36 arów. Na powierzchni tej wydzielono 288 obiektów kulturowych, z czego 113 zaklasyfikowano jako dołki posłupowe. Wydzielono także XII warstw kulturowych. Pozyskano 10 133 fragmenty ceramiki zalegającej zarówno w warstwach kulturowych (najbardziej obfita w materiał była warstwa III o chronologii młodszego okresu przedrzymskiego), jak i w jamach osadniczych. Ponadto znaleziono 168 fragmentów polepy, 383 fragmenty kości (w tej liczbie duży udział materiału związany z osadnictwem nowożytnym), kilkanaście fragmentów krzemienia (w tym 3 narzędzia). Pojedynczo wystąpiły fragmenty żuźla. W inwentarzu zabytków wydzielonych zarejestrowano 37 pozycji. Większość zabytków pochodzi z obrębu warstw kulturowych, najczęściej ze związanej z osadnictwem przedrzymskim warstwy kulturowej III. Na uwagę zasługują m.in. fragment toporka kamiennego i narzędzia krzemienne, które można wiązać z fazą neolityczną zasiedlenia stanowiska (osadnictwo kultury pucharów lejkowatych). Z młodszego okresu przedrzymskiego pochodzi m.in. 5 przeszłików glinianych, duży ciężarek tkacki z wrytym w górnej części znakiem krzyża, żelazna sprzączka, nóż żelazny, kościane szydła.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że przebadany obszar był najintensywniej zasiedlony w młodszym okresie przedrzymskim. Stanowisko w połączeniu z odcinkami B i C, a także ze stanowiskiem 13 stanowi pozostałość potężnej osady kultury oksywskiej.

Szynych, st. 13, gm.
Grudziądz, woj. kujawsko-
pomorskie, AZP 31-44/28

patrz: paleolit

Ślęza, st. 13, gm. Kobierzyce,
woj. dolnośląskie

patrz: młodszy okres przedrzymski – okres wpływów rzymskich

Święty Wojciech, st. 7,
gm. Międzyrzecz,
woj. lubuskie, AZP 51-14/22

patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Tarnawka, st. 13, gm. Markowa,
woj. podkarpackie,
AZP 105-79/34

patrz: wczesna i starsza epoka brązu